

Kennis voor onze toekomst

Ons land staat er goed voor: we leven steeds langer, de werkloosheid is historisch laag, we zijn steeds hoger opgeleid en ons land en Europa behoren tot de veiligste gebieden ter wereld. Dat dit zo blijft, is absoluut niet vanzelfsprekend. Want hoe gaan we om met de uitdagingen van klimaatverandering, energietransitie, migratie en voedselproductie? Wat zijn de gevolgen van de razendsnelle digitalisering en opkomst van AI voor onze banen, samenleving en menselijke waarden? Hoe ontwikkelt onze verdienkracht zich in tijden van digitalisering, globalisering en opkomende economieën? En hoe zorgen we dat maatschappelijke breuklijnen niet groter worden en we vertrouwen houden in elkaar en onze instituties?

Als drijvende krachten van maatschappelijke vooruitgang willen de universiteiten een nog grotere rol spelen in het beantwoorden van deze uitdagingen. In nauwe samenwerking met andere onderwijssectoren, kennisinstellingen, overheden, bedrijven en kennissteden. Door ongebonden onderzoek waarmee de grenzen van het 'weten' worden verlegd, door kennisoverdracht aan jong én oud en door kennisbenutting in de regio, nationaal en internationaal. Zo leveren we een bijdrage aan de grote maatschappelijke vraagstukken van de toekomst en aan de hoogwaardige, open en internationaal georiënteerde kennissamenleving die Nederland is en wil blijven.

Wij willen graag in gesprek met onze partners en de regering over onze ambities, en de daarvoor benodigde acties en investeringen:

- **De Nederlandse universiteiten leveren een leidende bijdrage aan de SDG's en de verdienkracht van Nederland door meer samenwerking en profilering.** Dit kan alleen door over de grenzen van disciplines heen te investeren in nauwe samenwerking tussen de domeinen alfa, bèta, gamma, techniek en medisch. De samenwerking in geprofileerde clusters van universiteiten krijgt dan ook een vervolg, net als de samenwerking in regionale ecosystemen en Europese netwerken. We zorgen voor meer focus en massa in (interdisciplinair) onderzoek dat gericht is op belangrijke vragen voor Nederland, bijvoorbeeld in ons programma Digitale Samenleving, het nationaal initiatief AI en het klimaatakkoord. In dit licht versterken we onze samenwerking met bedrijfsleven, overheden en kennispartners (kenniscoalitie) in gemeenschappelijke 'roadmaps' en 'citydeals'. Van de overheid vragen we in alle disciplines voldoende ruimte te bieden voor het fundamentele en vrije onderzoek, de bron van nieuwe kennis en innovatie. Een juiste balans tussen competitieve en vrije financiering en tussen onderwijs- en onderzoekfinanciering is hiervoor cruciaal.
- **De Nederlandse universiteiten investeren in een volwaardig aanbod op het gebied van leven lang ontwikkelen.** Door middel van één platform maken we dit aanbod eenvoudig toegankelijk. Ook het initiële onderwijs wordt aangepast aan de snel veranderende vraag van studenten en werkgevers. We werken aan flexibilisering, vertalen de grote maatschappelijke vraagstukken van deze tijd in onze curricula en sluiten aan bij de persoonlijke ontwikkeling van studenten: welke rol wil jij spelen in deze wereld? We vragen het bedrijfsleven, de overheid en de hogescholen om samen met ons te werken aan een publiek (bekostigd) nationaal aanbod voor post-initieel onderwijs. Aanpassingen in regelgeving en bekostiging zijn noodzakelijk om modularisering en flexibilisering mogelijk te maken.
- **Tekorten op de arbeidsmarkt, zoals het lerarentekort en de tekorten in bèta/techniek, mogen niet ontstaan als gevolg van capaciteitstekorten in het onderwijs.** We zetten in op een nationale aanpak gericht op capaciteitsuitbreiding/-benutting in de bèta/techniek. Daarbij gaat het zowel om de capaciteit van volledige bèta/techniekopleidingen, als om het versterken van digitale kennis en vaardigheden in alle opleidingen. We ontwikkelen nieuwe opschaalbare onderwijsmodellen en IT-minoren. Ook bundelen we de krachten bij het opleiden van leraren voor het po en vo. We creëren samen met de hogescholen een landelijk loket dat geïnteresseerden helpt de goede opleidingsroute te vinden, en werken in regionale consortia intensiever samen aan het opleiden en professionaliseren van leraren. Voor de ('hybride') zij-instroom van leraren maken we modulaire programma's, voortbouwend op de samenwerking met Shell, banken en verzekeraars en ICT Nederland. We vragen de overheid en het bedrijfsleven om nauw met ons samen te werken bij het opstellen van de plannen gericht op meer opleidingscapaciteit in de techniek. Ten aanzien van de leraren is het noodzakelijk dat de overheid werk maakt van flexibilisering in de toelating, routes en het bevoegdheidensstelsel (zie Onderwijsraad, Ruim baan voor leraren, 2018).

- **Het Nederlandse hoger onderwijs is één van de meest toegankelijke van Europa (OESO, 2019) en dat moet zo blijven.** Samen met de hogescholen zetten we in op meer kansen voor studenten binnen het binaire stelsel van hoger beroeps- en wetenschappelijk onderwijs. Universiteiten zijn zeer terughoudend met numerus fixus-besluiten: dit is een laatste achtervang om de kwaliteit van onderwijs en het welzijn van medewerkers te beschermen. In onze toelatingsprocedures streven wij naar kansengelijkheid. We vragen van de overheid dat opleidingen, in overleg met de medezeggenschap, zelf kunnen beslissen over het vormgeven van de toelating, inclusief het instellen van een numerus fixus. Een, door de instellingen gedragen, gecoördineerde systematiek van toelating moet in sectoren met capaciteitsgebrek borgen dat er voor elke student plaats is.
- **Internationalisering draagt bij aan de kwaliteit van onderwijs en onderzoek, de positionering van Nederland als kennisland en de vraag van de arbeidsmarkt.** De universiteiten blijven dan ook inspelen op de vraag naar internationalisering vanuit studenten en werkgevers. Wij vinden echter, zoals gesteld in de VSNU-reactie op het IBO internationalisering, dat dit niet ten koste mag gaan van de toegankelijkheid voor studenten uit Nederland. Tevens is het van belang dat alle studenten, Nederlandse en buitenlandse, de kans krijgen hun Nederlands (verder) te ontwikkelen. We vragen de overheid om instrumenten waarmee we kunnen sturen op het aantal toe te laten internationale studenten van binnen en buiten de EU.
- **We vergroten de impact van de door universiteiten ontwikkelde kennis op de samenleving.** De universiteiten zorgen er in het project 'Open Science' gezamenlijk voor dat alle publiek gefinancierde publicaties toegankelijk zijn en dat de achterliggende data beter hergebruikt kan worden. Ook nemen we initiatieven om onze kennis verder in te brengen in het publieke debat en te ontsluiten, via bijvoorbeeld de Universiteit van Nederland en Parlement en Wetenschap. Daarnaast is het onze ambitie om het snelst groeiende ecosysteem voor academische startups binnen Europa te krijgen, gericht op het vergroten van onze impact op maatschappelijke uitdagingen. We stimuleren ondernemerschap, creëren *fellowship grants* voor ondernemende PhD's en voeren de strategie *Valorisatie met ambitie* (februari 2019) uit. Van de overheid en het bedrijfsleven vragen we om bij te dragen aan meer seed capital, onder andere via InvestNL, en een matchingsregeling voor valorisatie-activiteiten te creëren.
- **De universiteiten blijven een aantrekkelijke vrijplaats voor talenten die een carrière in onderzoek, onderwijs en kennisvalorisatie ambiëren.** We doen eind 2019 samen met KNAW, NFW, NWO en ZonMW voorstellen voor een andere wijze van erkennen en waarderen van wetenschappers. Dit geeft ruimte voor meer diverse carrièrepaden, een andere waardering van onderzoekskwaliteit, leiderschap, team science en open science. Deze acties zijn mede gericht op het verlagen van de hoog opgelopen werkdruk, waaraan bijvoorbeeld ook het verlagen van de aanvraagdruk zal moeten bijdragen. Verder onderzoeken we of onze beloningsstructuren passend zijn en of gezamenlijke werving en werkgeverschap een betere propositie is voor het aantrekken en behouden van talent voor Nederlandse universiteiten. We gaan door met initiatieven om van de universiteit een veiliger en inclusiever omgeving te maken. Het belang hiervan zal ook worden benadrukt in de nieuwe Code goed bestuur van de universiteiten. We vragen de overheid om rond het programma Erkennen en waarderen het voortouw te nemen in Europa.
- **Nederland en Europa investeren in onderwijs, kennis en innovatie.** We vragen van de Nederlandse overheid zich in te zetten voor modernisering van EU-budgetten, waardoor een groter deel van het budget toekomstgericht wordt geïnvesteerd in R&D (conform het advies van de commissie Lamy, 2017). Aan de overheid en het bedrijfsleven vragen we om in Nederland samen met ons in te zetten op bestendig stijgende publieke en private R&D-investeringen, zodat we over 5 tot 10 jaar minimaal voldoen aan de 3% BBP EU-doelstelling (nu 2%). De publieke middelen moeten worden ingezet via een bekostigingsmodel in plaats van een verdeelmodel. De universiteiten zorgen er intussen voor dat zij optimaal verantwoording afleggen over de besteding van deze middelen, en dat zij meer gezamenlijk gaan investeren, bijvoorbeeld om groot-schalige onderzoeksfaciliteiten te realiseren.

De huidige kracht van de Nederlandse universiteiten is het resultaat van een effectieve wisselwerking van institutionele autonomie, onderlinge competitie en inhoudelijke samenwerking. Het realiseren van bovenstaande, grote ambities vraagt - zeker gezien de druk die nu al op het systeem staat - een herbezinning op de balans hiertussen. Graag gaan we hierover het gesprek aan, binnen de sector en met onze stakeholders. We beginnen hiermee op 22 november tijdens een conferentie op de Erasmus Universiteit Rotterdam.